

Sygn.akt III AUa 560/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 listopada 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bohdan Bieniek (spr.)

Sędziowie: SA Marek Szymanowski

SA Piotr Prusinowski

Protokolant: Barbara Chilimoniuk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 19 listopada 2013 r. w B.

sprawy z odwołania K. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wyrównanie świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 4 lutego 2013 r. sygn. akt V U 1248/12

I. oddala apelację;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz wnioskodawcy K. M. kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Sygn. akt III AUa 560/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 11 czerwca 2012 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) odmówił K. M. wyrównania renty za okres od dnia 1 lutego 2011 roku do dnia 31 stycznia 2012 roku. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, iż świadczenie zostało przyznane wnioskodawcy od dnia 1 lutego 2012 roku, tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

K. M. w odwołaniu od powyższej decyzji wskazał, że organ rentowy zaniechał powiadomić go jako świadczeniobiorcę o upływie terminu ważności orzeczenia na trzy miesiące przed jego upływem. Wskazując na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i wyrównanie renty za okres od dnia 1 lutego 2011 roku do dnia 31 stycznia 2012 roku.

Sąd Okręgowy w Białymstoku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 4 lutego 2013 roku zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał K. M. wyrównanie renty za okres od dnia 1 lutego 2011 roku do dnia 31 stycznia 2012 roku oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Oddział w B. na rzecz K. M. 60 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Sąd Okręgowy ustalił, że poza sporem w niniejszej sprawie pozostawało, iż odwołujący K. M. od dnia 15 maja 2008 roku stale przebywa w (...) ZOZ w C., aktualnie na Oddziale Psychiatrii Sądowej o Podstawowym Zabezpieczeniu (...) ZOZ w C.. Prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 24 listopada 2008 roku w sprawie sygn. akt III K(...) umorzono wobec K. M. postępowanie karne wobec stwierdzenia, że z powodu choroby psychicznej nie popełnił on przestępstwa i orzeczono środek zabezpieczający w postaci umieszczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym. W związku z orzeczonym środkiem zabezpieczającym wobec K. M. systematycznie są sporządzane opinie biegłych lekarzy z zakresu psychiatrii i psychologii, na podstawie których Sąd Okręgowy w Białymstoku orzeka o kontynuacji stosowania środka zapobiegawczego w postaci pobytu i leczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym. Z przedstawionych opinii wynika, iż stan zdrowia psychicznego K. M. nie uległ znaczącej poprawie i w dalszym ciągu istnieją podstawy do stosowania środka zabezpieczającego, cierpi on na chorobę psychiczną i nie jest w stanie podejmować samodzielnych działań w swoich sprawach. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 23 marca 2009 roku przyznał K. M. prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 1 lutego 2009 roku do dnia 31 stycznia 2011 roku na podstawie wniosku złożonego w dniu 9 lutego 2009 roku, w którym ubezpieczony wskazał, iż przebywa w szpitalu psychiatrycznym w C.. Wskazana decyzja została przesłana na adres szpitala psychiatrycznego. Orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS odwołujący został wówczas uznany za okresowo niezdolnego do pracy do 31 stycznia 2011 roku. Przed umieszczeniem w szpitalu odwołujący informował także organ rentowy o zmianie adresu, tj. ul. (...), (...)-(...) B., zamiast dotychczasowego ul. (...), (...)-(...) Ł.. Kolejne decyzje wydawane przez organ rentowy w związku z dokonywanymi potrąceniami z renty oraz waloryzacją wysokości przyznanego świadczenia były kierowane na adres szpitala. Natomiast decyzja z dnia 27 lipca 2010 roku w przedmiocie przeliczenia renty została skierowana na adres ul. (...), (...)-(...) Ł.. Na ten adres przesłano także kolejną decyzję z dnia 6 października 2010 roku dotyczącą zmniejszenia wysokości pobieranej renty z powodu potrąceń świadczeń alimentacyjnych. W aktach rentowych znajduje się notatka, w której podano, iż K. M. nie zamieszkuje już w Ł. i należy ustalić nowy adres. Z informacji przekazanej przez Urząd Miejski w Ł. wynikało, iż decyzją z dnia 6 listopada 2007 roku K. M. został wymeldowany z wymienionego adresu. Pomimo tego ustalenia, kolejna korespondencja była kierowana na adres (...), w tym druk tzw. „poświadczenie życia”. Z dniem 1 lutego 2011 roku ustało prawo do wypłaty okresowego świadczenia rentowego, a informację w tym zakresie przesłano K. M. jedynie na adres ul. (...), (...)-(...) Ł.. W dniu 2 lutego 2012 roku za pośrednictwem dyrektora szpitala psychiatrycznego K. M. złożył wniosek o ponowne ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS ustalono, iż K. M. nadal pozostaje całkowicie niezdolny do pracy do 28 lutego 2014 roku. Odpis orzeczenia przesłano na adres szpitala psychiatrycznego, natomiast decyzję o ponownym ustaleniu prawa do renty skierowano na nieaktualny adres zamieszkania w Ł.. Pismem z dnia 16 kwietnia 2012 roku K. M. zwrócił się o przesłanie mu wymienionej decyzji wskazując swój aktualny adres ul. (...), B., zaznaczając, iż nadal przebywa w szpitalu psychiatrycznym w C. oraz wniósł o przesyłanie wszelkiej korespondencji na adres (...) ZOZ w C.. W związku z powyższym kwestią sporną jest ustalenie, czy organ rentowy prawidłowo dokonał ponownego ustalenia prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, czy też przyznanie prawa do świadczenia rentowego powinno nastąpić od 1 lutego 2011 roku. Sąd Okręgowy stwierdził, że z art. 133 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych można wyprowadzić zasadę, zgodnie z którą w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń obowiązują ogólne zasady wypłaty rent, tj. świadczenie przyznane wypłaca się nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy lub wydano decyzję z urzędu. Wyjątek stanowi tu sytuacja, w której ponowne ustalenie prawa do świadczeń nastąpiło na skutek błędu organu rentowego lub odwoławczego. Jeżeli w tych warunkach organ rentowy lub odwoławczy przyzna lub podwyższy świadczenie, wypłaca się je od miesiąca złożenia pierwotnego wniosku lub wydania decyzji z urzędu, nie dłużej jednak niż za okres 3 lat wstecz, liczonych od daty zgłoszenia wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy. W tym zakresie Sąd Okręgowy powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego. Sąd I instancji stwierdził, że brak ponownego ustalenia prawa do świadczeń bezpośrednio po poprzednim okresie, na który przyznano rentę, nastąpił na skutek błędu organu rentowego. Organ rentowy już po umieszczeniu K. M. w zamkniętym oddziale szpitala psychiatrycznego kierował do niego korespondencję na adres tej placówki. Natomiast informacja o wstrzymaniu wypłaty świadczenia rentowego została ponownie przesłana na adres w Ł., pomimo, że organ miał wiedzę, iż odwołujący został wymeldowany z tego adresu i tam nie zamieszkuje. W ocenie Sądu ZUS przy dołożeniu

minimum staranności miał możliwość skierowania korespondencji na adres właściwy, tj. szpitala psychiatrycznego, co umożliwiłoby K. M. terminowe wystąpienie z wnioskiem o ponowne ustalenie prawa do świadczenia rentowego. Wskazane zaniechanie zdaniem Sądu stanowiło błąd organu rentowego. Z orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z 21 lutego 2012 roku wynikało natomiast, że wnioskodawca jest nadal całkowicie niezdolny do pracy okresowo do 28 lutego 2014 roku. W takiej sytuacji uzasadnione było przyznanie K. M. wyrównania renty za okres od 1 lutego 2011 roku do 31 stycznia 2012 roku na podstawie art. 133 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wymieniony okres mieści się w okresie 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym K. M. wystąpił o ponowne ustalenie prawa do renty. Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc Sąd uwzględnił odwołanie i zmienił zaskarżoną decyzję jak w pkt. I sentencji wyroku. O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu na podstawie art. 98 kpc. Wysokość kosztów ustalono na podstawie § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2002 roku, Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. zaskarżył powyższy wyrok w części dotyczącej wyrównania renty za okres od dnia 1 lutego 2011 roku do dnia 31 stycznia 2012 roku, zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, a w szczególności art. 133 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez przyjęcie przez Sąd, że wnioskodawcy należy przyznać wyrównanie renty za okres od dnia 1 lutego 2011 roku do dnia 31 stycznia 2012 roku w sytuacji, gdy wniosek o wypłatę świadczenia wnioskodawca złożył w dniu 2 lutego 2012 roku,
2. naruszenie przepisów postępowania, a w szczególności art. 233 § 1 kpc poprzez dokonanie przez Sąd ustaleń faktycznych sprzecznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegających na ustaleniu, iż brak ponownego ustalenia prawa do świadczenia nastąpił na skutek błędu organu rentowego, w sytuacji gdy organ rentowy wysyłał decyzje i pisma do odwołującego na adres zgodny ze wskazanym przez wnioskodawcę.

Wskazując na powyższe podstawy apelacji, organ rentowy wniósł o zmianę zakurzonego wyroku i oddalenie odwołania od decyzji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i na ich podstawie wywiódł trafne wnioski. Sąd Apelacyjny w całości aprobuje stanowisko Sądu Okręgowego wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy przyjmuje za swoje.

Kwestią sporną w niniejszej sprawie było ustalenie prawidłowości postępowania organu rentowego dotyczącego przyznania K. M. prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Nie ulegało wątpliwości, iż wnioskodawca miał przyznane prawo do świadczenia do dnia 31 stycznia 2011 roku, a następnie od dnia 1 lutego 2012 roku. Wyjaśnienia wymagało natomiast, czy świadczenie mogło być przyznane z datą wsteczną tj. od dnia 1 lutego 2011 roku na podstawie art. 133 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wobec błędu organu rentowego i dokonania doręczeń na niewłaściwy, niekatulany adres zamieszkania wnioskodawcy.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że K. M. przebywa na internacji w Szpitalu (...) w C.. Przed umieszczeniem w szpitalu odwołujący informował organ rentowy o zmianie adresu właściwego do doręczeń z dotychczasowego ul. (...), (...)-(...) Ł. na ul. (...), (...)-(...) B.. Pomimo powyższego organ rentowy przesłał wnioskodawcy informację o ustaniu prawa do okresowej renty z tytułu niezdolności do pracy na nieaktualny adres ul. (...), (...)-(...) Ł.. Organ rentowy posiadał także informację uzyskaną z Urzędu Miejskiego w Ł., iż decyzją z dnia 6 listopada 2007 roku K. M. został wymeldowany z wymienionego adresu. Mając na uwadze powyższe okoliczności, niewątpliwie zawiadomienie o ustaniu prawa do renty okresowej zostało przesłane na nieprawidłowy, nieaktualny adres zamieszkania. Jeśli organ

rentowy nie miał pewności, czy K. M. nadal przebywa w szpitalu psychiatrycznym, powinien dokonać doręczenia decyzji na adres wskazywany wcześniej przez wnioskodawcę ul. (...), (...)-(...) B.. Niezgodne z przepisami kpa jest wysyłanie przez organ rentowy decyzji na niekatulany adres w Ł., co do którego organ rentowy miał wiedzę, iż wnioskodawca tam nie zamieszkuje od 2007 roku. Zatem w niniejszej sprawie nie doszło do skutecznego doręczenia zgodnie z art. 42 kpa w związku z art. 124 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ponadto z akt rentowych nie wynika, aby skarżącemu zostało pozostawione zawiadomienie o miejscu i terminie możliwego odbioru decyzji w placówce pocztowej. Zatem nie można także uznać, że informacja ta została doręczona przez awizo w trybie, o jakim mowa w art. 44 kpa. Należy także wskazać, że osoba zmieniająca numer rachunku bankowego powinna podać adres zamieszkania. Jednakże K. M. przebywał w szpitalu psychiatrycznym, a zatem nie miał obiektywnej możliwości podania takiego adresu. Niekwestionowany jest także obowiązek informacyjny organu rentowego wynikający z § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. Nr 237, poz. 1412 ze zm.). W myśl tego przepisu organy rentowe udzielają informacji, w tym wskazówek i wyjaśnień, w zakresie dotyczącym warunków i dowodów wymaganych do ustalania świadczeń.

Niewątpliwie należy odnieść się do skutków, jakie w niniejszej sprawie wywołało nieprawidłowe poinformowanie wnioskodawcy o ustaniu prawa do świadczenia. Samo nieprawidłowe doręczenie przez organ rentowy informacji o ustaniu prawa do świadczenia nie mogło skutkować automatycznym przyznaniem prawa do tego świadczenia na kolejny okres. Taki skutek byłby zbyt daleko idący. Jednakże w niniejszej sprawie zgodnie z orzeczeniem lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych K. M. po dniu 31 stycznia 2011 roku nadal pozostaje całkowicie niezdolny do pracy, aktualnie do dnia 28 lutego 2014 roku. Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy powstaje po spełnieniu przesłanek ustawowych z mocy prawa, a więc wydawane w tym zakresie decyzje jedynie stwierdzają spełnienie ustawowych przesłanek. Stąd też, skoro niezdolność do pracy K. M. trwała nieprzerwanie także po dniu 31 stycznia 2011 roku i spełniał on pozostałe warunki do przyznania prawa do renty na kolejny okres, organ rentowy w zakresie daty przyznania prawa do świadczenia byłby związany jedynie wnioskiem złożonym skutecznie przez K. M.. Jednakże wnioskodawca nie został prawidłowo poinformowany o konieczności zgłoszenia takiego wniosku, a biorąc pod uwagę jego specyficzną sytuację zdrowotną (schorzenia psychiczne, przebywanie na internacji) nie sposób uznać, iż miał on wystarczającą wiedzę o upływie terminu, na który zostało przyznane świadczenie. W tym stanie rzeczy należało tym bardziej dolożyć staranności przy wykonywaniu obowiązku informacyjnego. Dokonywanie nieskutecznych doręczeń na nieprawidłowy, nieaktualny adres, pomimo wiedzy o możliwości przebywania wnioskodawcy w Szpitalu w C., posiadania adresu do korespondencji, w realiach niniejszej sprawy stanowiło błąd organu rentowego w rozumieniu art. 133 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Takie działanie organu rentowego pozbawiło bowiem wnioskodawcę możliwości złożenia wniosku o przyznanie prawa do świadczenia na kolejny okres i w dalszej kolejności, prawa do ciągłego, nieprzerwanego świadczenia nadal od dnia 1 lutego 2011 roku, które należało mu się wobec braku poprawy stanu zdrowia psychicznego.

Pojęcie „błędu” w prawie ubezpieczeń społecznych jest swoiste i szerokie, tzn., oznacza każdą obiektywną wadliwość decyzji, niezależnie od tego, czy jest ona skutkiem zaniedbania, pomyłki, celowego działania samego organu rentowego, czy też niewłaściwych działań pracodawców, albo wadliwej techniki legislacyjnej („Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – komentarz” pod red. Kamila Antonowa, Wolters Kluwer 2007, str. 442 i nast.). Należy wskazać, że uważa się, iż obowiązek poinformowania ubezpieczonego o terminie wstrzymania wypłaty i warunkach przywrócenia prawa do świadczenia rentowego - nie później niż na trzy miesiące przed ustaniem prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy - może być przez organ rentowy spełniony w formie pisemnego pouczenia zamieszczonego w decyzji ustalającej prawo do takiej renty (wyrok Sądu Najwyższego Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 9 lutego 2005 roku, III UK 181/2004, LexPolonica nr 384762, OSNP 2005/17 poz. 275). Jednakże, w niniejszej sprawie, wobec schorzeń, na które cierpi K. M. i przebywania przez niego na internacji, gdzie miał on ograniczone możliwości zasięgania informacji o swoim aktualnym statusie, wykonanie tego obowiązku w powyższy sposób było niewystarczające.

Wobec powyższego zarzuty apelacyjne dotyczące błędnych ustaleń faktycznych nie były uzasadnione. Organ rentowy nie dokonywał doręczeń na adres zgodny ze wskazaniami wnioskodawcy i nie dołożył należytej staranności, by wysyłane decyzje dotarły rzeczywiście do rąk adresata. Niezasadny był także zarzut naruszenia art. 133 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zastosowanie tego przepisu było bowiem konsekwencją uznania przez Sąd Okręgowy, iż nieprawidłowe doręczenia organu rentowego doprowadziły do nieuzasadnionego nieprzyznania wnioskodawcy prawa do świadczenia od dnia 1 lutego 2011 roku do dnia 31 stycznia 2012 roku.

W tym stanie rzeczy, uznając apelację za nieuzasadnioną, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 oraz w zw. z § 11 ust. i 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 roku, Nr 163, poz. 1349 z zm.).